

Muuttuvat sanat ja ajat

Yksi laatijaan kohdistettava vaatimus on, että hän pysyy tuotoksissaan ajan tasalla. Tämä koskee niin sanastoa kuin vihjeitystäkin. Muuttuvat ajat asettavat tähän omat haasteensa.

Joidenkin sanojen kirjoitusasu on muuttunut ajan kuluessa. Tietyn rakenteisissa sanoissa on tapahtunut lyhentymistä. Kasvimaailmassa on kaksi hyvää esi-merkkiä. Aiemmin puu kirjoitettiin akaasia, nykyään akasia. Pitkällä a:lla ristiko menee uusiksi. (Tosin Wikipediassa asiasta kertova juttu alkaa: Akaasiat eli akasiat on kasvisuku...) Kukka kirjoitettiin aiemmin araaliala, nykyisin aralia.

Alkueläimissäkin on tapahtunut lyhenemistä. Ennen kirjoitusasu oli ameeba, nykyään ameba.

Ristikoissa esiintyy usein emali-niminen lasimassa. Aiemmin sen muoto oli emalji. Tässä j:n pois jättäminen tuntuu järkevältä, myös lausumisen suhteen. (Koskahan yksityiskohtaa tarkoittava detali lyhennetään muotoon detali?)

Suomme limakalvo ien on aiemmin ollut mahdollista yksikössä kirjoittaa myös ikene. Enää sitä ei käytetä, vaikka se olisi laatijalle paljon paremmin passaava muoto kuin kolmikirjaiminen ien.

Vihjeityksessä laatijan pitää olla tarkka muuttuvien aikojen seuraaja. Erityisesti erilaiset kuntaliitokset ja -muutokset ovat työläitä seurattavia. Kuntia liitetään toisiin, jotkut eivät ole enää kuntia lainkaan. Salo nielaisi taannoin suuren määrän naapurikuntiaan. Samoin on aikojen kuluessa tehnyt Kuopio. Iitti puolestaan on kunta, joka on muuttanut maakunnasta toiseen. Ennen vuotta 2012 se kuului Kymenlaaksoon, sen jälkeen Päijät-Hämeeseen.

Oma "Iempparini" maantieteellisistä nimistä on Astana, Kazakstanin pääkaupunki. Sana on laatijalle todellinen kultakimpale. Kunnes menivät ja muuttivat sen v. 2019 muotoon Nur-Sultan (maan itsevaltaisen presidentin Nursultan Nazarbajevin kunniaksi). Mikä pettymys laatijalle! Kunnes muuttivat sen takaisin Astanaksi syksyllä 2022!

Samanlaista tarkkuutta tarvitaan henkilönimien ja titteleiden kanssa. Hallitukset ja ministerit vaihtuvat, uusia nimityksiä tehdään. Potkuja annetaan nykyisistä tehtävistä. Artistit muodostavat uusia bändejä, ottavat uusia taiteilijanimiä.

Se hyvä puoli tässä kaikessa on, että laatijana minun on todella pysyttävä ajan tasalla, ei pääse ihan kokonaan kalkkeutumaan.

Eiväthän ne kuitenkaan tee näitä kaikkia muutoksia vain meitä laatijaressukoita sekoittaakseen, eiväthän!

Antti Skyttä

antti.skytta@ristikkoakatemia.fi

Lähetätkää ristikkoiheisiä kysymyksiä ja mielipiteitä osoitteeseen kysymys@ristikkoakatemia.fi